

«VIVÈNCIES, la Barcelona que vaig viure (1931-1945)»

ESTER CORBERA HOSTA

Biblioteca Ignasi Iglésias - Can Fabra - Biblioteques de Barcelona
C/ Segre 24 - 08030 Barcelona
Tel. 93 360 05 54
corberahe@diba.cat

ESPERANÇA PAÑOS GRANDE

Directora de la biblioteca Ignasi Iglésias - Can Fabra - Biblioteques de Barcelona
C/ Segre 24 - 08030 Barcelona
Tel. 93 360 05 50
panosge@diba.cat

El projecte Vivències a les Biblioteques de Barcelona va néixer com a resposta a la sensibilitat manifestada des de diverses biblioteques per a col·laborar en la recuperació de la memòria, amb un marc històric: el 2006 es commemorava el 75 aniversari de la II República i el 70 aniversari de la Guerra Civil.

Aquests projectes tenen la finalitat de treballar en la recuperació de la història quotidiana i local, a través dels testimonis oferts per les per-

sones que van viure aquelles èpoques. Els protagonistes són, la gent gran, moltes vegades poc coneixedors de les biblioteques públiques i amb dificultats per a l'accés a les tecnologies de la informació.

El projecte planteja el treball amb aquest segment del públic des de diversos angles: la memòria, la història local i l'ús de les tecnologies, per tal d'afavorir la cohesió social, la creativitat i la participació ciutadana.

PARAULES CLAU: Memòria històrica; Col·lecció local; Història local; Fonts orals; Tecnologies de la informació i la comunicació; Gent gran; Exclusió tecnològica; Cohesió social; Espais multimèdia; Biblioteca Ignasi Iglésias-Can Fabra; Servei de Préstec a domicili; Voluntariat; Creativitat.

1. Origen del projecte

1.1. El punt inicial: la recuperació de la memòria històrica

El projecte Vivències a les biblioteques de Barcelona, va néixer com a resposta a la sensibilitat manifestada des de diverses biblioteques per a col·laborar en la recuperació de la memòria, amb un marc històric: el 2006 es commemorava el 75 aniversari de la II República i el 70 aniversari de la Guerra civil.

Aquests projectes tenen la finalitat de treballar en la recuperació de la història quotidiana i local, a través dels testimonis oferts per les persones que van viure aquelles èpoques, moltes realitats de la nostra història recent que sovint han estat amagades i silenciades. Testimonis i records sempre inèdits, i que ens poden dibuixar fragments de la història que ara ja només depenen de les seves memòries.

Altres projectes relacionats que s'han dut a terme a diferents biblioteques:

- *Converses amb memòria*, projecte de recollida de fonts orals, portat a terme a 4 biblioteques de la ciutat: *Carmel* - Juan Marsé amb l'objectiu de recollir documents sobre la història del barri; la biblioteca *Poble-sec* - Francesc Boix donat que treballa com a especialització els temes relacionats amb la Guerra Civil, *Collserola* - Josep Miracle que volia documentar la transformació del barri i atreure la gent gran a la biblioteca, i Montbau - Albert Pérez Baró també amb la intenció de millorar la seva col·lecció local.
- *La memòria virtual de la gent gran*, projecte portat a terme a les 3 biblioteques del districte de Sant Martí i impulsat per 22@, en el que han participat 32 persones grans i 160 alumnes dels instituts de la zona.

Els protagonistes són, doncs, gent gran, la majoria de les vegades poc coneixedors de les biblioteques públiques.

1.2. Els participants i protagonistes: la gent gran

La gent gran és un dels col·lectius de ciutadans que tenen més risc d'entrar en situacions potencials de marginació: menors recursos econòmics, soledat ... No han tingut la formació adequada per afrontar els canvis tecnològics i tenen més probabilitats de quedar-se fora del món de la informació i de la tecnologia, i patir exclusió cultural, ja que hi ha fonts de coneixement a les que no poden arribar.

Tots sabem que les TIC són un mitjà que facilita aquest accés a la informació i al coneixement, però tots sabem que el seu ús és encara poc estès entre les persones grans. Si bé per Comunitats Autònomes Catalunya està per sobre de la mitja espanyola en l'ús d'ordinadors i accés a Internet, dades de l'Institut Català d'Estadístiques ens diuen que a Barcelona un 14,4% de la població més gran de 55 anys utilitzen l'ordinador de manera habitual (utilitzen l'ordinador almenys una vegada a la setmana), i només un 12,4% es connecten habitualment a Internet.

I és que malgrat l'augment dels usuaris freqüents d'Internet a Espanya (és el 44% quan el 2006 era del 40%), encara està per sota de la mitjana europea, la qual se situa en el 47%.

Si una de les funcions de la biblioteca pública és donar suport a l'autoformació i a l'aprenentatge a tots els nivells, això és especialment important per a aquells grups socials amb més risc de marginalitat, com és el cas de la tercera edat.

Tenint en compte que, a més, la gent gran és un públic potencial important (sabem que l'índex d'envelliment de la població augmenta i que es tracta d'un col·lectiu amb molt de temps lliure), és fàcil arribar a la conclusió que val la pena treballar en projectes que els apropin a les biblioteques i els amplïïn el coneixement dels serveis que hi oferim.

Usos que fa la gent gran de les biblioteques:

- A la ciutat de Barcelona hi ha censades 328.894 persones més grans de 65 anys (un 20% del total de la població).
- De tots aquests ciutadans, uns 40.000 tenen el carnet de les biblioteques de Barcelona (representen el 8,1% del total de persones que tenen el carnet).
- 130.479 fan ús del servei de préstec (el 10% del total d'usuaris de préstec).
- 24.508 usuaris gent gran s'han connectat a Internet des d'alguna de les biblioteques de la ciutat (són només el 5,3% de les persones que han utilitzat el servei durant l'any passat).

1.3. El mitjà: els Espais Multimèdia

Com a biblioteques, un dels nostres principals propòsits és facilitar l'accés a les tecnologies i lluitar contra l'exclusió tecnològica especialment per a aquells col·lectius més desfavorits.

A la xarxa de Biblioteques de Barcelona, l'any 2005 s'havien posat en funcionament a 15 biblioteques els Espais Multimèdia. Actualment, ja en funcionen 19, amb 221 PC, 15 impressores, 15 escàners, 104 webcams, 104 auriculars i micròfons, 560 llicències de programari i 112 llicències de programari lliure, i s'han anat ampliat els punts de connexió a Internet.

Els objectius d'aquests Espais Multimèdia són:

- Cobrir les necessitats de formació informacional del territori.
- Oferir cursos de formació i de creació per facilitar una base que doni autonomia a l'usuari.
- Posar a disposició dels usuaris cursos d'auto formació.
- Potenciar la creació en l'entorn multimèdia per a diferents àmbits i edats (disseny, animació, música digital, pàgines web...)

Els Espais Multimèdia són espais de lliure accés per a les persones amb carnet de biblioteca i pensats per a l'autoservei (prèvia reserva, fins a 8 hores setmanals). Es complementen amb una programació de cursos coordinada des dels Serveis Centrals de Biblioteques de Barcelona.

L'oferta de cursos dissenyats per a aquests Espais Multimèdia abasta tres línies temàtiques: cursos per afavorir l'alfabetització informacional, cursos per fomentar la creació de continguts i tallers més relacionats amb l'oci. Són un nou servei que convida a apropar-se a les tecnologies de la informació i formar-se en la seva utilització.

És una oferta general de tallers i cursos, que cada biblioteca adequa per adaptar-la als interessos dels seus usuaris, al seu territori i a la seva especialització i/o àmbits temàtics que treballi.

Algunes dades d'ús dels espais multimèdia a les biblioteques de Barcelona:

- Al llarg del 2007 han utilitzat aquests espais un total de 134.451 persones.
- S'han realitzat 349 cursos, amb una mitjana d'assistència de 6,7 persones.
- Un 2% dels usuaris dels espais multimèdia són infants, un 26% gent jove, un 66% adults i un 6% gent gran.

* * *

Vivències era per aquestes raons un projecte amb diversos eixos: la memòria i la història local, la cohesió social i l'ús de les tecnologies. Es partia amb aquests objectius:

- Col·laborar en el procés de recuperació de la memòria històrica que s'ha iniciat des de diferents àmbits socials a nivell nacional.
- Oferir una visió complementària dels fets històrics des de la perspectiva de la vida quotidiana.
- Augmentar les col·leccions locals de les biblioteques.
- Garantir l'accessibilitat i la preservació dels testimonis, posant-los en format digital.
- Donar a conèixer les biblioteques actuals a la gent gran.
- Potenciar la creativitat i la creació de continguts per part dels usuaris.
- Contribuir a l'alfabetització informacional de col·lectius desfavorits.
- Potenciar l'ús de les TIC en els programes de difusió cultural de les biblioteques.
- Augmentar la difusió dels testimonis, en fer-los accessibles a través d'Internet.

2. Arribar als testimonis: difusió per a la captació dels participants i posada en marxa a les biblioteques de la ciutat

2.1. Metodologia del projecte

Per al disseny i desenvolupament del projecte s'ha comptat amb el treball d'un equip d'experts en els diferents àmbits implicats:

- *L' historiadore*, per a l'assessorament en el treball de recerca, recuperació i plasmació dels testimonis: com orientar-lo, com estructurar-lo; comunicar a les persones participants els objectius de testimoni vital sense oblidar la perspectiva i el rigor històric del conjunt... (l' historiadore és Xavier Cortès).
- *Els escriptors* (vinculats als programes dels tallers d'escriptura i narració que s'ofereixen a les biblioteques des dels cicles «Atrapa la Paraula»). Ells orientaven als participants en la millor manera de plasmar els seus testimonis (coordinador, l'escriptor Eduard Márquez).
- *El formadore* per als talles als Espais Multimèdia, que havia de combinar la transmissió de coneixements bàsics en ofimàtica amb habilitats en dinàmiques de grup de gent gran.

2.1.1. Difusió per a la captació de participants

La primera aproximació als possibles participants es va fer mitjançant una convocatòria oberta a les biblioteques i equipaments (29 biblioteques i 57 centres municipals adreçats a la gent gran); també a través d'una carta adreçada a totes les persones més grans de 70 anys, per tal d'arribar a tothom que va viure els anys de la II República, la Guerra Civil i la postguerra.

En aquesta primera aproximació, se'ls explicava l'objectiu i l'abast del projecte, i se'ls oferia la participació als tallers de treball per a la plasmació dels seus records.

A partir d'aquest moment es van organitzar algunes trobades informatives a diverses biblioteques de la ciutat: Ignasi Iglésias - Can Fabra i Nou Barris (21 d'abril), Xavier Benguerel (24 d'abril), Les Corts - Miquel Llongueras (25 d'abril) i Fort Pienc (26 d'abril), en una primera fase del projecte.

2.1.2. Els tallers

Els tallers, organitzats en cadascuna de les biblioteques participants en el projecte, eren el principi del procés de treball, que s'estructurava en quatre punts:

- Sessions de treball de la memòria, per reflexionar sobre el fet històric.
- Sessions per a l'aprenentatge dels recursos narratius i de pràctica de l'escriptura.
- Sessions de formació en ofimàtica, als Espais Multimèdia, amb el doble objectiu de facilitar el mitjà per a l'elaboració del text i d'apropar-los a les tecnologies.
- I per últim, la recollida dels testimonis.

Aquest esquema de treball, era la proposta d'un punt de partida que posteriorment cada biblioteca participant va adaptar a la seva pròpia realitat.

2.2. Biblioteques participants

Finalment hi han participat 16 biblioteques de la ciutat, cadascuna de les quals ha estat punt de referència per a les persones participants de la seva zona:

- Biblioteca Ignasi Iglésias-Can Fabra. Districte: Sant Andreu
- Biblioteca Bon Pastor. Districte: Sant Andreu
- Biblioteca Nou Barris. Districte: Nou Barris
- Biblioteca Xavier Benguerel. Districte: Sant Martí
- Biblioteca Ramón d'Alòs. Districte: Sant Martí
- Biblioteca Sant Martí. Districte: Sant Martí
- Biblioteca Les Corts-Miquel Llongueras. Districte: Les Corts

Biblioteca Fort Pienc. Districte: Eixample
Biblioteca Vila de Gràcia. Districte: Gràcia
Biblioteca El Carmel-Juan Marsé. Districte: Horta-Guinardó
Biblioteca Jaume Fuster. Districte: Gràcia
Biblioteca Guinardó-Mercè Rodoreda. Districte: Horta-Guinardó
Biblioteca Clarà. Districte: Sarrià-Sant Gervasi
Biblioteca Sant Pau-Santa Creu. Districte: Ciutat Vella
Biblioteca Francesca Bonnemaison. Districte: Ciutat Vella
Biblioteca Vapor Vell. Districte: Sants-Montjuïc

Cadascuna de les biblioteques, com a parts integrants d'una xarxa, ens embarcaven en un projecte adreçat a les persones grans de la ciutat.

3. L'experiència des de la Biblioteca Ignasi Iglésias-Can Fabra

La Biblioteca Ignasi Iglésias-Can Fabra és la biblioteca central de districte de Sant Andreu. Des de fa cinc anys està situada en un edifici emblemàtic de la zona, i ocupa un espai de 2000 m² distribuït en tres plantes:

En el vestíbul hi podem trobar el servei de préstec, la sala de diaris i revistes; una zona de descans, la sala d'exposicions, l'auditori i el bar.

En la primera planta hi ha la sala infantil, la zona d'audiovisuals, l'àrea de còmic (l'especialització de la biblioteca), l'àrea de música i tots els llibres de ficció (novel·les, narrativa, poesia i teatre).

En la segona planta hi ha gran part del fons general, el servei d'informació, l'àrea de referència i la col·lecció local.

Si bé actualment gaudim d'aquesta nova ubicació, els serveis bibliotecaris a Sant Andreu compten amb una tradició de gairebé de 75 anys, des que es va inaugurar la primera biblioteca, al 1935. Aquella biblioteca (de la qual encara es conserva una part donat que constitueix el llegat que autor teatral i poeta Ignasi Iglésias va donar al seu poble) ha tingut diversos seus al llarg de la seva història: fins al 1990 va estar a la segona planta de l'actual Ajuntament de Districte, posteriorment es va ubicar en un altre edifici de serveis municipals prop de l'antiga seu (1990- 2002) i ara a l'edifici de Can Fabra. Podem dir doncs, que és una biblioteca plenament integrada en el barri de Sant Andreu.

L'edifici de Can Fabra formava part d'una antiga colònia tèxtil que donava feina a molta gent de Sant Andreu. De manera parcial va estar en funcionament fins als anys 70. Després de quedar abandonat i ser reivindicat com a espai públic, es va dedicar a funcions culturals.

Tants anys d'història vinculen a moltes persones a aquest edifici i a aquesta institució. Nosaltres treballem perquè la gent del barri continuï sentint-la seva i rebi amb entusiasme les propostes culturals i lúdiques que s'hi ofereixen.

3.1. Serveis vinculats al projecte

El Servei de Préstec a domicili

Un dels serveis que s'ofereixen és el Servei de Préstec a Domicili. Aquest servei consisteix en fer arribar llibres als usuaris que no poden accedir a la biblioteca per qüestions de salut.

L'enllaç entre la biblioteca i l'usuari es fa a través de personal voluntari. Per qüestions òbvies gran part dels usuaris són persones grans que pateixen alguna minusvalia. La biblioteca compta amb una bossa de voluntaris per anar cobrint les demandes puntuals, tot i que el més habitual és el servei permanent, és a dir, que durant un període llarg de temps un voluntari atén al mateix usuari, establint-se un vincle entre ambdós.

Aquest servei, encara que de manera irregular, està en funcionament a la nostra biblioteca des de l'any 1998, l'antiga biblioteca va ser una de les pioneres en engagar-lo a Barcelona. Això ens ha permès disposar d'una bossa de voluntaris amb els que ja teníem establerta una bona comunicació.

La Col·lecció Local

Un dels projectes en el que treballa la biblioteca és la millora de la col·lecció local. La nostra col·lecció local recull la bibliografia i documentació referent al barri i a la localitat: escriptors locals, urbanisme, associacionisme, i sobre tot història. Està formada per un fons antic i modern de revistes locals, pòsters, fulletons i una àmplia bibliografia en format llibre sobre el territori. Guardem alguns documents únics, que es van poder salvar del foc i de l'espoli, de les represàlies de la postguerra per la cura en la preservació de la història local que les biblioteques han tingut des de sempre.

Per això era també interessant poder participar en un projecte que ens ajudés a cercar tot allò referent a la memòria històrica i als testimonis que recordin com era el barri anys enrere.

La confluència d'aquests elements a la biblioteca va fer possible que en plantejar-nos el projecte fos fàcil establir un lligam entre ells amb un objectiu: que la gent gran del barri es vinculés més amb la biblioteca en fer de testimonis vius d'unes vivències fins ara desaparegudes en el silenci.

3.2. Desenvolupament del procés

A part de les gestions que es va fer a nivell de ciutat per tal de donar a conèixer el projecte (publicació d'un tríptic, trobada a les biblioteques i cartes adreçades a un públic potencial), des de cadascuna de les biblioteques es van prendre també algu-

nes iniciatives, com anar a casals d'avis, residències i centres de dia per donar-lo a conèixer.

3.2.1. *La captació de testimonis*

Fer els contactes per captar els testimonis era la feina principal. En el nostre cas, va ser bàsica la participació dels voluntaris.

La majoria dels testimonis els vam trobar a la mateixa biblioteca, on amb el contacte del dia a dia els treballadors entrem en coneixença amb les persones i s'estableix un vincle que permet engrescar l'usuari a aquest tipus d'iniciativa. Alguns d'ells havien estat usuaris de la biblioteca des de la seva infància i altres eren ex treballadors de la fàbrica tèxtil on ara està ubicada, de manera que els seus relats s'entrellacen amb la nostra pròpia història.

— *Visita al Centre de Dia Casa Bloc*

Després d'una breu entrevista amb l'assistenta social i la infermera ens vam adonar que havíem d'entrar en una altra dinàmica, donades les dificultats de la gent gran per desplaçar-se a la biblioteca. Aquí van entrar en joc la bossa de voluntaris del Servei a Domicili. Els voluntaris van desplaçar-se al Centre De Dia, i van ser ells durant varies sessions qui van fer les entrevistes i la seva transcripció. D'aquesta experiència el més bonic que ens ha quedat és el lligam que hi va haver entre el voluntari i el testimoni. Cal dir que ens alguns casos era la primera vegada que explicaven les seves experiències de guerra, retornaven a la seva infància i realment posava la pell de gallina escoltar el relat.

— *Els propis usuaris del Servei de Préstec a Domicili*

Implicant als voluntaris que feien serveis a persones grans, en veure la seva predisposició a secundar el projecte, van fer de transmissors per a cada una de les persones que per edat podrien participar-hi. El treball de redacció final va anar a càrrec igualment del voluntari.

— *Un testimoni d'excepció: el Diari de la biblioteca*

Com hem comentat més amunt aquesta biblioteca té un bagatge antic. De fet ella mateixa com a institució també va tenir les seves pròpies Vivències, ja que es va inaugurar el 1935 i durant la guerra va estar oberta al servei dels lectors. Desafiant el fred, les bombes i totes les penúries que comporta una guerra la bibliotecària va escriure el «diari de la biblioteca». Aquests diari ha estat guardat durant tots aquests anys. Aprofitant el projecte *Vivències*, vam pensar que era un bon moment per treure'l de la fos-

cor i aportar-lo també com a document que relata el dia a dia de la època en la que s'emmarca el projecte.

La idea es va incorporar al projecte introduint-hi fragments dels diaris de dues biblioteques de la ciutat que es van inaugurar durant la República:

- El de la Biblioteca Pere Vila, oberta al públic el 16 d'abril del 1934. El centre es trobava situat al Grup Escolar Pere Vila, al Passeig de la República (actual Pasatge de Lluís Companys), davant de l'Arc de Triomf. Allí treballaven Rosa Sarra-do i Orteu, la Directora, i Concepció Múnera i Masdevalls, Auxiliar.
- I l'escrit per Francesca Farró i Llorella que, a partir del 30 de novembre del 1935, se situa al capdavant de la Biblioteca Ignasi Iglesias i va treballar tots aquells anys amb l'auxiliar Pilar Bertran i Vallès a l'antiga biblioteca, emplaçada al cor del barri de Sant Andreu, concretament a la plaça Orfila.

Amb referències interessants per al nostre àmbit professional i per al context històric, aquests testimonis ens ofereixen una mirada molt emotiva del nostre ofici en aquells moments tan durs.

3.2.2. *La transcripció dels textos i recollida de material*

Per a la transcripció es van organitzar trobades a la mateixa biblioteca amb un historiadore que els va donar unes pautes bàsiques per a la confecció del relat.

A partir d'aquí, cada participant triava la manera de transcriure els textos: des de la transmissió oral (per a la qual comptaven amb l'ajuda dels voluntaris), fins a transcriure-ho a mà i portar-lo directament a la biblioteca, o enviar-lo per correu electrònic o correu postal.

— *L'ús de l'Espai Multimèdia*

Malgrat que aquest era un dels eixos importants del projecte, constatem que la dificultat d'enfrontar-se a la tecnologia va resultar un obstacle insuperable per a molts dels testimonis. Per a d'altres, en canvi, va representar una oportunitat per a començar un nou aprenentatge.

Des del 2005, la biblioteca compta amb un Espai Multimèdia dotat amb equipament informàtic i accés a diversos programes de gestió de textos i imatges. Funciona en autoservei, però complementat amb un programa de cursos de formació.

Des de la posada en funcionament dels cursos, i en resposta a la demanda i la necessitat detectada, vam dedicar especial esforç a programar cursos de nivell inicial, per tal d'establir un programa d'alfabetització informacional per al nostres usuaris.

Algunes dades de funcionament de l'Espai Multimèdia de la Biblioteca Ignasi Iglésias-Can Fabra:

Inauguració el juliol de 2005

Cursos realitzats des de la inauguració: 82

Cursos dedicats a l'alfabetització informàtica bàsica: 54

Número de persones que n'han fet cursos d'alfabetització informacional: 651

Número de persones que han utilitzat l'Espai Multimèdia: 26.495

D'aquestes, el número de persones majors de 65 anys que l'han utilitzat de manera autònoma han estat 951 persones (només representen un 3%)

Per tant, valorem molt positivament aquesta part del treball: per a molts participants, va ser la primera presa de contacte amb un ordinador. Sempre acompanyats per un especialista, durant diverses sessions van aprendre l'ús del processador de textos i van transcriure la seva vivència o anècdota en un document Word.

- Per a la recollida de testimonis gràfics es van organitzar unes sessions en cada una de les biblioteques participants on es convidava als testimonis a aportar material gràfic per tal d'il·lustrar el llibre: per a tots ells va ser el moment de buidar el «bagul dels records»: fotografies, llibres, cartes, retalls de diari, cartilles de racionament... Cal esmentar que si bé s'ha portat molt de material, algun testimoni no ha portat res perquè van preferir o necessitar en el seu moment cremar-ho per raons de seguretat.

Com a valoració final del procés de treball, cal comentar que ha estat una tasca que ha requerit un seguiment constant de cadascun dels testimonis des del començament fins al final. Implica un important treball de coordinació des de les biblioteques: fer les presentacions, concretar les cites, saber escoltar i parlar amb la gent gran, moltes vegades parlant d'altres coses per guanyar-se mica en mica la confiança de cadascuna de les persones ... tots aquests passos requereixen una important inversió de temps. També des de la biblioteca es fa la coordinació i supervisió dels voluntaris, als quals agraïm la col·laboració que ha fet possible arribar als resultats esperats.

4. Resultats i futur

Encara que ja hem vist que s'impliquen molts altres factors, en essència, el projecte «Vivències. La Barcelona que vaig viure. 1931-1945» pretenia recollir els records de testimonis que haguessin viscut aquells períodes històrics, records basats en les seves experiències i en les vivències quotidianes d'aquells anys.

4.1. Quins han estat els resultats d'aquest punt de partida?

4.1.1. Els testimonis a la xarxa

En dues fases s'ha es va fer la bolcada de dades a Internet; la primera entrega es va poder visualitzar a Internet al juny del 2006 i la segona al gener del 2007. En cada cas es va avisar a tots els que hi havien participat i se'ls va fer entrega de la seva transcripció.

El resultat ha estat el llibre digital consultable a la pàgina de biblioteques de Barcelona <www.bcn.cat/biblioteques>, amb els relats de les 124 persones que hi han participat. A molts els resultava sorprenent, i veien il·lusionats que aquelles realitats que havien estat tants anys amagades, eren ara consultables des del qualsevol part del món!

Al febrer de 2007, un cop els relats ja estaven disponibles a la xarxa, es va organitzar un cicle de vuit taules rodones dintre del programa de *L'Aventura de Llegir* on elponents eren els mateixos testimonis. Tornant a tenir la biblioteca com a espai de trobada i donant-los la paraula una altra vegada, l'oportunitat d'explicar en públic, compartir i debatre amb els altres participants. Aquestes xerrades s'acompanyaven sempre d'una guia de lectura i d'una exposició de llibres sobre la temàtica, per tal de convidar a consultar-los i llegir-los.

4.1.2. L'edició d'un llibre

Les històries que ens expliquen els nostres protagonistes són fragments de la vida de Barcelona o d'altres ciutats i pobles en els anys de la República, la Guerra i la postguerra. Són moments de la història vistos amb ulls de nen: com era l'escola, els jocs al carrer, els moments durs dels bombardeigs; històries que totes juntes constitueixen un document inèdit sobre aquell moment històric.

Actualment s'està treballant per publicar-lo en format llibre amb al·laboració d'un escriptor, per donar-li un fil argumental i fer les correccions d'estil.

En tres capítols que corresponen als tres moments històrics de la Segona República (1931-1936), la Guerra Civil (1936-1939) i el període de la postguerra (1939-1945), els relats s'agrupen entorn de temes recurrents en la vida de les persones: l'esperança del canvi, la vida a l'escola, l'alçament, les bombes, la repressió, l'exili, la supervivència... i amb el fil conductor dels comentaris extrets dels diaris de les dues biblioteques esmentats abans, que emmarquen el temps històric a través de la feina del dia a dia al davant de les biblioteques.

Per part de tots els participants hi havia una pregunta freqüent: «això es publicarà?». Era evident que per a molts el final més feliç del projecte era veure'l escrit en un llibre. Finalment serà possible, i s'està treballant ja en la publicació. Esperem doncs que aviat puguin veure'l, ja que el fet d'haver participat amb el seu testimoni és, per a tots ells, un motiu de satisfacció personal i de prestigi social i cultural. I per a nosaltres ho serà la gratificació de poder-los donar un reconeixement públic.

4.1.3. La millora de les relacions entre la biblioteca pública i la gent gran

Les biblioteques espais per a la cohesió social, treballant amb les persones grans

- Donar a conèixer els espais multimèdia i apropar a la gent gran a l'ús de les tecnologies de la informació oferint nous serveis i programes, com per exemple ha estat aquesta acció de recuperació dels seus records, oferint la biblioteca com a punt de trobada.

Malgrat que la mitjana d'assistència als tallers no ha estat massa alta (mitjana de 7 usuaris), podem valorar com a molt positiu els resultats amb el col·lectiu que ha assistit als tallers, superant les dificultats i moltes vegades vencent la por i la inseguretat davant la màquina.

La biblioteca es converteix, doncs, en un espai per a la sociabilitat i cohesió que convida a les persones grans a perdre la por a l'ordinador, a navegar per la xarxa... però també a participar i ser protagonista d'un projecte cultural de ciutat, reforçant el seu sentiment d'utilitat social.

Les biblioteques centres d'informació local

- La millora de les col·leccions locals de les biblioteques, històries locals moltes vegades poc definides o documentades, que poden enriquir-se amb altres formats en incloure aquests testimonis no escrits.

Amb aquest projecte tenim una oportunitat excepcional per poder recollir aquests testimonis inèdits de la generació que va viure la guerra civil, i la importància que aquests estiguin recollits i conservats per les biblioteques públiques.

Les biblioteques potencien l'expressió, la comunicació i la creativitat

- Malgrat les dificultats per a moltes persones ha estat la primera vegada que seien a escriure un record, una història, una part de la seva vida. Són els protagonistes de les històries i també de tot el procés de creació en el que han estat immersos, amb l'enriquiment personal que això hagi pogut suposar.

En tot aquest procés hi ha implícita una revalorització de la memòria històrica i de reconeixement social del que s'ha viscut: totes les històries ara formen part de la història col·lectiva d'un país i s'ha donat veu i paraula a testimonis anònims a través d'un projecte participatiu vinculat a la biblioteca.

Moltes persones grans no coneixen tots els serveis que els ofereixen les biblioteques; si s'apropen a elles majoritàriament és per llegir la premsa diària o una revista, alguns al servei de préstec i no tots aprofiten l'oferta cultural (conferències, cursos...).

Tots els que han participat i per extensió familiars i amics, tenen ja una imatge més rica: la biblioteca no és un magatzem de llibres, sinó que genera cultura, història, llibres... És ben segur que tenen un altre coneixement de la biblioteca i que s'han establert nous lligams.

4.2. Quins camins s'han obert? Algunes idees i propostes de futur

Sovint, quan parlem del projecte *Vivències*, quan expliquem el procés de la seva gestació i utilitzem mots com «material» i «fonts» que ens fan servei per tirar endavant el nostre discurs en realitat ja no defineixen el que tenim entre mans a hores d'ara. No és només un fred informe ni una aproximació més a una època documentada pels periodistes i pels historiadors.

Vivències és cadascuna de les persones que hi han participat: i la seva família, els seus veïns, i tota la gent del seu poble o del seu barri...

Totes les participacions de *Vivències* tenen noms i cognoms. Totes i cadascuna de les persones «vivenciadades» han tingut la generositat d'abandonar per uns moments la saleta de casa, fent l'esforç de tornar cap a un passat no tant llunyà en el temps com en la manera de viure. Han exposat part de la seva història més personal i familiar, s'han capbussat en la seva memòria per reviuir unes experiències sovint molt doloroses i, gairebé sempre, molt íntimes; i ens les han lliurades desinteressadament, amb franquesa i paraules planeres tal i com ens ho haurien explicat des del sofà de casa seva fent un cafè, en una trobada d'amics.

El millor reconeixement que podem fer a aquesta confiança dipositada en nosaltres és donar difusió i continuïtat a través d'aquest o d'altres projectes similars, i per tant suggerim algunes possibles accions que poden ampliar aquestes línies de treball en-cetades amb la gent gran:

- Utilitzar els mitjans de què disposa la biblioteca per vehicular aquest camí de treball amb altres entitats amb les que ja col·labora: escoles de secundària i d'adults, centres de dia, casals, clubs de lectura, ... enriquint les relacions intergeneracionals: amb projectes lligats a la recerca documental, a l'estudi de la història col·lectiva, a la narració oral, etc.
- Treballar en la recollida de la història local com a part de la memòria històrica de la localitat; qualsevol acció en aquesta línia pot ser de gran utilitat per vincular la biblioteca a la vida social del barri. Per tant, se'ns transforma en una eina per al treball conjunt amb l'arxiu, les associacions de veïns, les entitats locals... obrint noves vies de col·laboració amb persones i entitats del territori.
- De fet, algunes propostes d'activitats concretes per aquest any que es faran a les biblioteques de Barcelona:

- El taller d'escriptura «Les històries del teu barri» (dins dels tallers del Atrapa la Paraula). Proposta temàtica de taller, organitzada en 8 sessions, on els que hi participin escriuran sobre històries de la vida del barri; històries de caràcter lúdic, històric o literari. S'agruparan per: temàtiques (bars o restaurants amb anècdotes, botigues típiques que donen personalitat al barri); arquitectura desapareguda o nova i personatges famosos.
- El cicle «La memòria fabril» (dins de la programació de l'Aventura de Llegir), que es durà a terme al mes de maig, a biblioteques que estan situades en edificis que havien estat fàbriques o que el seu entorn hi està molt relacionat (biblioteques com Bon Pastor, Can Fabra, Xavier Benguerel, Francesc Candel i Vapor Vell). S'organitzarà en un cicle de conferències per establir converses i debats al voltant de la història de les indústries de cada territori, implicant als testimonis i treballadors.

Portant a la pràctica qualsevol d'aquestes activitats a les nostres biblioteques, donem major protagonisme a la gent gran (una part important del nostre públic), als que convidem a ser usuaris actius, ajudant-los a mantenir-se integrats en la comunitat, reduint el seu aïllament i en conseqüència, ajudant en la millora de les seves condicions socials i de vida. Hi guanyem molt, ja que vinculem la biblioteca a l'entorn, estimulament la creativitat i la participació ciutadana.

5. Bibliografia

- ARES SEIJO, Ivana (2004). «Gent gran a la biblioteca: més enllà de la lectura del diari». *Item*. Gener-març, núm. 36, p. 41-56.
- ARRANZ, J. J. «Las Bibliotecas Públicas, espacios para la cohesión social: proximidad e inclusión en las bibliotecas de Barcelona». En: *IFLA General Conference and Council*, 19 al 23 d'agost de 2007 [en línia]. Disponible en web: <<http://www.ifla.org/IV/ifla73/index.htm>>. [Consulta: 15 de gener de 2008].
- ARRANZ, J. J. (2006). «Vivències, la Barcelona que viví: 1931-1945. Un proyecto de digitalización de la memòria històrica desde las bibliotecas públicas». En: *Actas del III Congreso Nacional de Bibliotecas Públicas (Murcia 29-30 de noviembre y 1 de diciembre de 2006)*. Madrid: Ministerio de Cultura. p. 389-396.
- Asociación Internacional de Historia Oral [en línia]. Disponible en web: <<http://www.ioha.fgv.br>>. [consulta: 15 de gener de 2008].
- Asociación para la recuperación de la memoria histórica. [en línia]. <<http://www.memoriahistorica.org>> [consulta: 15 de gener de 2008]
- CABRERA, P. J. [et al.] (2005). *Nuevas Tecnologías y exclusión social. Un estudio sobre las posibilidades de las TIC en la lucha por la inclusión social en España*. 2005. [en línia] <http://www.telefonica.es/accesible/pdf/NUEVAS_TECNOLOGIAS.pdf> [Consulta: 10 de gener de 2008]. ISBN: 84-89884-66-8.
- GALVE, Carme. «La Memòria oral en las Bibliotecas de Barcelona». En: *IFLA General Conference and Council*, 20 al 24 d'agost de 2006 [en línia]. Disponible en web: <<http://www.ifla.org/IV/ifla72/index.htm>>. [Consulta: 15 de gener de 2008].

- IFLA/UNESCO. *Manifest de la Biblioteca Pública*. Barcelona: Col·legi Oficial de Bibliotecaris-Documentalistes de Catalunya, 1994.
- IFLA. *Manifiesto de Alejandría sobre Bibliotecas: la Sociedad de la Información en Acción*. Alejandría, Egipto, 2005 [en línia] <<http://www.ifla.org/III/wsis/AlexandriaManifiesto-es.html>> [Consulta: 21 de gener de 2008].
- MAINER BAQUÉ, Juan. [coordinador] (2006). «Recuperar la memoria histórica». *Cuadernos de pedagogía*. Núm. 362, p. 52-89
- MIRET, M. T. «La Biblioteca de la Memòria». *Item*. Gener-març 2003, núm. 33, p. 85-96.
- Per un envelliment digne i responsable* [en línia]. Congrés Nacional de la Gent Gran (5.2008. Barcelona). Disponible en web: <http://www.5econgresnacionalgg.org/ponencia_c.php>. [consulta: 21 de gener de 2008].
- Xarxa Assolciativa de voluntariat de Catalunya [en línia]. Disponible en web: <<http://www.xarxa-net.org>>. [consulta: 21 de gener de 2007].

3M

Sistemas para bibliotecas

Soluciones a medida para cualquier tipo de Biblioteca

Seguridad

Autopréstamo

RFID

3M.com/es

Llamada Gratuita
900 210 584
3M Centro de Información al Cliente

Tel.: 91 321 64 92
rlozano1@3M.com
acondado1@3M.com

© 3M 2006

